

Sluttrapport

Forebygging prosjektnummer 2013 / 1 / 0370

Grunnskole for tegnspråklige elever

Utrede muligheter for etablering av en landsdekkende non profit privat grunnskole for tegnspråklige i Oslo – regionen

ExtraStiftelsen

Norges Døveforbund

2014

Prosjektleder

Bjørn A. Kristiansen

Forord

Rapporten er utarbeidet av Fafo ved sosialantropolog og forsker Hilde Haualand på oppdrag fra Norges Døveforbund med midler fra ExtraStiftelsen og Norges Døveforbund.

En spesiell takk til oppvekstkonsulent Aina Therese Fossum for hennes entusiasme og gode innspill til dette prosjektet.

Foreldre- og oppvekstutvalget i Norges Døveforbund (NDF) med sine erfaringer som foreldre til døve og hørselshemmede barn har gjort en solid innsats som referansegruppe for prosjektet.

Rapporten belyser flere sider ved grunnskoleopplæringen (fortid – nåtid – fremtid) for døve og hørselshemmede barn som vil være nyttige og inspirerende for alle aktuelle aktører å ha kjennskap til.

Sammendrag

Paragraf 2-6 i opplæringsloven gir hørselshemmede elever rett til opplæring i og på tegnspråk. Denne paragrafen, som kom i 1997, regnes som et vendepunkt, fordi undervisning av døve på tegnspråk ikke lenger var spesialpedagogisk tiltak, men undervisning på et annet språk. Det er hver kommunes ansvar å oppfylle forpliktelsene i opplæringsloven. Fordi gruppen av døve er liten, anslått til cirka 5000 personer, er det ikke kompetanse i alle kommuner. Statped (statlig spesialpedagogisk tjeneste) gir tjenester til de kommuner som ikke kan tilby alle tjenester som paragraf 2-6 gir rett til.

Frem til høsten 2014 var det fire statlige heltidsskoler for døve og hørselshemmede og tre av disse ble avvirket høsten 2014. Fra og med 2015 er det kun en statlig døveskole igjen i Trondheim som gir et landsdekkende tilbud.

Formålet med prosjektet har vært å utrede muligheter for etablering av en non-profit grunnskole for tegnspråklige.

Prosjektet hovedfokus har vært å kartlegge muligheter og utfordringer i forbindelse med etablering av en slik skole som et godt skolealternativ for døve og hørselshemmede grunnskoleelever.

En viktig del av utredning var å finne hvilke pedagogiske og organisatoriske modeller som kan være gjeldende for grunnskolen for tegnspråklige elever.

Prosjektet målsettinger og tidsramme ble gjennomført i henhold til prosjektplanen levert til ExtraStiftelsen. Det som er gjort i tillegg til prosjektplanen er en liten spørreundersøkelse rettet mot familier med barn i førskole eller grunnskolealder for å sjekke opp deres mulige holdninger til en slik grunnskole for tegnspråklige elever. Prosjektet har vært igjennom fem faser; 1) klargjøre og spisse problemstillingene, 2) få til en beskrivelse av en slik grunnskole, 3) litteratursøk, 4) spørreundersøkelse blant familier der man antok det var interesse for tegnspråk og 5) rapportskrivning

Det er utarbeidet en rapport som beskriver en ideell grunnskole for døve og hørselshemmede. Rapporten belyser flere sider ved grunnskoleopplæringen for døve og hørselshemmede barn som vil være nyttige og inspirerende for alle aktører som har tilknytning til grunnskoletilbudet til disse barna.

Vi har fått et dokument som vi mener vil gi et viktig bidrag til den skolepolitiske debatten i tiden fremover.

Dokumentet foreslår en skolemodell som er nytenkende og som bør gjenspeile de ambisjonene aktørene har på vegne av sine døve og hørselshemmede barn.

Om man ikke kan etablere en slik skole slik rapporten beskriver, så gir rapporten noen gode pekepinner på hvordan man kan tenke, organisatorisk og pedagogisk, når man skal gi et skoletilbud til døve og hørselshemmede grunnskoleelever.

Våren 2015 skal Norges Døveforbund arrangere en konferanse hvor rapporten «Grunnskole for tegnspråklige elever» vil bli offentliggjort og hvor det legges opp til en debatt på bakgrunn av rapporten.

Innholdsfortegnelse

Forord	Side 2
Sammendrag	Side 2
Innholdsfortegnelse	Side 3
Kap 1. Bakgrunn for prosjektet	Side 4
Kap 2. Prosjektgjennomføringen	Side 4/5
Kap 3. Resultater og resultatvurdering	Side 5
Kap 4. Konklusjon og videre planer	Side 6

Vedlegg: Rapport Grunnskole for tegnspråklige elever Fafo 2014

Kap 1 Bakgrunn for prosjektet

Paragraf 2-6 i opplæringsloven gir hørselshemmede elever rett til opplæring i og på tegnspråk. Denne paragrafen, som kom i 1997, regnes som et vendepunkt, fordi undervisning av døve på tegnspråk ikke lenger var spesialpedagogisk tiltak, men undervisning på et annet språk. Det er hver kommunes ansvar å oppfylle forpliktelsene i opplæringsloven. Fordi gruppen av døve er liten, anslått til cirka 5000 personer, er det ikke kompetanse i alle kommuner. Statped (statlig spesialpedagogisk tjeneste) gir tjenester til de kommuner som ikke kan tilby alle tjenester som paragraf 2-6 gir rett til. Disse tjenestene kan være veiledning og rådgivning knyttet til tilrettelegging på hjemmeskolen. Men Statped driver også heltidsskoler med elever fra ulike kommuner. Frem til høsten 2014 var det fire statlige heltidsskoler for døve og hørselshemmede og tre av disse ble avviklet høsten 2014. Fra og med 2015 er det kun en statlig døveskole igjen i Trondheim som blir et landsdekkende tilbud. Disse tradisjonelle "døveskolene" opplevde stadig færre faste heltidselever. Ny teknologi, som cochleaimplantat, gjør at færre elever er helt døve. Den nye teknologien har medført en fornyet optimisme knyttet til forventninger om integrerte hørselshemmede elever, og de fleste velger i dag opplæring på nærskolen.

Formålet med prosjektet har vært å utrede muligheter for etablering av en non-profit grunnskole for tegnspråklige.

En viktig del av utredning var å finne hvilke pedagogiske og organisatoriske modeller som kan være gjeldende for grunnskolen for tegnspråklige elever. Det finnes flere modeller som prosjektet har vurdert opp mot hverandre. Statped har sin modell som har blitt brukt gjennom årene med til dels nedslående resultater. Døve og hørselshemmede vet ofte hva som fungerer best for døve og hørselshemmede og prosjektet har også inkludert døve og hørselshemmede pedagoger for å finne ut den riktige pedagogiske modellen.

Prosjektet hovedfokus har vært å kartlegge muligheter og utfordringer i forbindelse med etablering av en slik skole som et godt skolealternativ for døve og hørselshemmede grunnskoleelever. Uavhengig av om det blir etablert en slik privatskole vil rapporten i seg selv ha egenverdi for forbundets interessepolitiske og språkpolitiske arbeid for å bedre døve og hørselshemmedes skolehverdag.

Kap 2. Prosjektgjennomføring

Prosjektet målsettinger og tidsramme ble gjennomført i henhold til prosjektplanen levert til ExtraStiftelsen.

Det som er gjort i tillegg til prosjektplanen er en liten spørreundersøkelse rettet mot familier med barn i førskole eller grunnskolealder for å sjekke opp deres mulige holdninger til en slik grunnskole for tegnspråklige elever.

Ved prosjektets start i januar 2014 ble det vurdert om prosjektet skulle gjennomføres internt eller settes ut til et konsulentfirma/forskningsinstans.

Vi landet på å engasjere forskningsstiftelsen Fafo til å gjennomføre prosjektet. Begrunnelsen var at en rapport utarbeidet av en uavhengig forskningsinstans vil ha større faglig tyngde og troverdighet enn hvis prosjektet ble gjennomført internt i NDF. Dessuten utgjorde nettverket og kompetansen til Fafo at prosjektet kunne gjennomføres mer målrettet og effektivt.

Hilde Haualand, Fafo, fikk hovedansvaret for å drive prosjektet og hadde oppvekstkonsulent Aina Therese Fossum og generalsekretær Bjørn A. Kristiansen som tilretteleggere og samtalepartnere under prosjektperioden.

Prosjektet var delt opp i 5 hovedfaser

Første fasen var å spisse problemstillingene til prosjektplanen, samtaler med referansegruppen og prosjektlederen.

Andre fasen var å få til en beskrivelse av en grunnskole for tegnspråklige det det er både døve, hørselshemmede og hørende elever og undervisningsspråket er tegnspråk i de aller fleste fagene. Til det ble det gjennomført en dags arbeidsmøte den 10. mai der erfarne lærere (som har døve og hørselshemmede elever i alle typer skoler) på fritt grunnlag skulle diskutere seg frem til «den ideelle grunnskolen for døve og hørselshemmede».

Dette ble gjort for å få en ide om hvordan skolen skal organiseres, hvem skolen skal være for, og hvilke ressurser en slik skole trenger.

Tredje fasen var litteratursøk og kontakt med ulike instanser for avklaring innen jus og skole

Fjerde fasen var gjennomføring av en liten spørreundersøkelse blant familier der man antok det var interesse for tegnspråk. Målet var å få til noen indikasjoner på om det er interesse for å sende sine barn til grunnskole for tegnspråklige elever.

Femte fase var å skrive rapport som munnet ut i «Grunnskole for tegnspråklige elever».

Kap 3. Resultater

Det er utarbeidet en nytenkende rapport som beskriver en ideell grunnskole for døve og hørselshemmede.

«Det etableres en helt ny skole der tegnspråk og norsk er likestilt, og som er åpen for alle barn fra familier der det er interesse for et tegnspråklig grunnskoletilbud. Skolen drives som en privatskole med konsesjon fra Utdanningsdirektoratet, eventuelt med statsstøtte direkte fra statsbudsjettet dersom skolen ikke fanges opp av privatskolelovens kriterier for statsstøtte. Skolen profileres som en tegnspråklig skole, og tegnspråk og norsk har samme status i undervisningen. Visuelle løsninger prioriteres høyt i utforming av fysiske løsninger, og det forventes at alt personale kan tegnspråk». (Sitat side 32 i rapporten)

Spesialpedagogisk tenkning der tegnspråk sees på som et kompenserende tiltak for å avhjelpe nedsatt hørsel vil ikke være en del av skolens filosofi. Forventingene til elevene knyttet til språk og faglige prestasjoner vil være høye.

Spørreundersøkelsen blant foreldre indikerer at det jevnt over er positiv interesse for å sende barna til en slik skole.

En sentral motforestilling mot etablering av en slik skole er at skolen vil måtte tiltrekke seg faglig kompetanse i en såpass stor utstrekning at det kan være fare for at det kan svekke det eksisterende offentlige tilbudet.

Rapporten belyser flere sider ved grunnskoleopplæringen for døve og hørselshemmede barn som vil være nyttige og inspirerende for alle aktører som har tilknytning til grunnskoletilbudet til disse barna. Et av akilleshælene i Norges Døveforbunds sitt interessepolitiske arbeid innen skole er at det er lite dokumentasjon på kvaliteten på grunnskoletilbudet til døve og hørselshemmede barn og unge. Rapporten «Grunnskole for tegnspråklige elever» er ikke en forskning, men en utredning. Imidlertid gir rapporten et godt utgangspunkt for Norges Døveforbund og andre aktører som arbeider utrettelig for å gi et bedre grunnskoletilbud – også for døve og hørselshemmede barn og unge - enn det vi ser i dag.

Kap 4. Konklusjon og videre planer

Vi har fått et dokument som vi mener vil gi et viktig bidrag til den skolepolitiske debatten i tiden fremover.

Rapporten er i tråd med Norges Døveforbunds sin tospråklige filosofi der vi mener at grunnlaget for et fullverdig skolegang er at døve og sterkt hørselshemmede barn og unge lærer både norsk og tegnspråk fra starten av – og at språkene blir behandlet som likeverdige språk.

Dokumentet foreslår en skolemodell som er nytenkende og som bør gjenspeile de ambisjonene aktørene har på vegne av sine døve og hørselshemmede barn.

Om man ikke kan etablere en slik skole slik rapporten beskriver, så gir rapporten også noen gode pekepinner på hvordan man kan tenke, organisatorisk og pedagogisk når man skal gi et skoletilbud til døve og hørselshemmede grunnskoleelever.

Uten at prosjektet har diskutert dette, så mener prosjektlederen at de fleste føringene som rapporten gir også kan gjelde for barnehagetilbudet hva angår den pedagogiske tenkningen.

Våren 2015 skal Norges Døveforbund arrangere en konferanse hvor rapporten «Grunnskole for tegnspråklige elever vil bli offentligjort og hvor det legges opp til en debatt på bakgrunn av rapporten.